

UTRECHT IN....1917

Johanna Westerdijk, grondlegger van de grootste collectie levende schimmels ter wereld, was de eerste vrouwelijke hoogleraar van Nederland. Op 10 februari 1917 werd ze benoemd tot buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit Utrecht.

Grondlegger van schimmels

Jeroen Kreule
Utrecht

Of Johanna Westerdijk zich voelde 'als een pegaai die bekeken werd', toen ze op 10 februari 1917 werd benoemd tot buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit Utrecht? Dat wilde de verslaggever van het *Utrechts Nieuwsblad* ruim veertig jaar na dato graag weten. Geen gekke vraag: Westerdijk – intussen was ze 74 jaar – was immers de allereerste vrouwelijke hoogleraar van Nederland. Ze antwoordde ontkennend. 'Ik kan me wél herinneren dat 't hon-denweer was die dag en dat de studenten drie rijen dik tegen de muur stonden', zo staat te lezen in het UN van 21 februari 1957.

Johanna Westerdijk – op 4 januari 1883 geboren in Nieuwer-Amstel (nu gemeente Amstelveen) – was pionier in onderzoek naar plantenziekten en grondlegger van de grootste collectie levende schimmels ter wereld.

Biobanken

Die collectie maakt deel uit van meer dan 100.000 verschillende levende schimmels, gisten en bacteriën in de biobanken van het Westerdijk Fungal Biodiversity Institute (KNAW) in Utrecht Science Park, een wetenschappelijk instituut van wereldfaam. Ze heeft volgens het KNAW onschatbare bijdragen geleverd op het gebied van onderzoek en onderwijs in de plantenziektekunde (fytopathologie) en de schimmelkunde (mycologie).

Al op jonge leeftijd was Westerdijk gebiologeerd geweest door de biolo-

gie. Als kind verzamelde ze vlinders, kikvorsen en bloemetjes. 'Zo moet je geboren zijn, anders maak je er in dit vak niks van', vertelde ze in het UN van 21 februari 1957. Haar vader – een arts – had veel patiënten langs de Amstel. 'En omdat ik 't kind was van de dokter, mocht ik in al die prachtige tuinen loslopen'.

Duinen

Ze noemde haar vader 'een groot voorbeeld': hij was volgens haar 'een stuk stuwkracht'. Het van haar vader geërfd doorzettingsvermogen

kwam Johanna Westerdijk later goed van pas, net als een paar eigenschappen van haar Franse moeder. Als puber zwierf ze graag door de duinen en langs de Zuiderzee, geen tocht was haar te modderig of te koud. Op haar 17de ging ze biologie studeren aan de Amsterdamse universiteit, maar ze studeerde uiteindelijk af in Zürich. Na afronding werd ze benoemd tot directrice van het Willie Commelin Scholten laboratorium in Amsterdam, het eerste laboratorium voor onderzoek in plantenziekten. Ze was toen 24 jaar. 'Een moeilijke tijd',

▲ **Johanna Westerdijk, eerste vrouwelijke hoogleraar van Nederland aan het werk in het Centraal Bureau voor Schimmelcultures in Baarn waar zij directeur van was.** FOTO

COLLECTIE IAV-ATRIA, KENNISINSTITUUT VOOREMANCIPATIE EN VROUWENGESCHIEDENIS

zeft ze in het UN. 'Niemand wist iets van plantenziekten. Je moest helemaal alleen je weg zoeken; er waren vrijwel geen mensen die je konden onderwijzen, maar professor Went, hoogleraar in de botanie, heeft me veel geholpen. 'Je kunt 't wel, zei hij. Tenslotte moet één de eerste zijn'.

Vrouwelijke hoogleraar

'Nederlands eerste vrouwelijke hoogleraar was geen gejaagde, zenuwzieke en gecompliceerde vrouw, constateerde een krant in 1917', aldus auteur Patricia Faasse in een biografie over Westerdijk. 'Buitengewoon was ze, in meer dan één opzicht. Met haar bulderende lach, haar liefde voor partijtjes, drank en dans, afkeer van handwerkjes, huwelijk en andere zinloze conventies, haar opgewektheid, gastvrijheid en mensenkennis veroverde Johanna Westerdijk een unieke plaats in een door mannen gedomineerde wereld'. Haar levensmotto luidde: 'Werken en feesten vormt schoone geesten'.

Sinds haar aanstelling als hoogleraar in 1917 zette Westerdijk zich volgens de Universiteit Utrecht in voor vrouwelijke studenten: ze gebruikte haar aanzien en positie om de rol van vrouwen in de wetenschap te verbeteren. Ze was promotor van 56 onderzoekers, van wie bijna de helft vrouwen.

Ze overleed op 15 november 1961. Een muurschildering van Westerdijk is te zien aan de Maliesingel 54. De schildering is gemaakt door collectief De Strakke Hand en is een initiatief van SPORE, waarin Jacqueline Castellijn en Marieke Bemelman samenwerken om historische vrouwen bekend te maken bij een breed publiek.

TOEN & NU: OVERVECHT

In 1965 nog bouw hele wijk

Met een gemiddelde snelheid van vijf woningen per dag, wordt er in 1965 gebouwd aan de nieuwe woonwijk Overvecht. Vijftienduizend woningwetwoningen moeten er in 1970 staan. Bedoeld voor de gewone Utrechters. Of liever gezegd, de cruciale Utrechters. De inwoners die het gewone, pardon, cruciale werk doen in de bouw, de zorg, het onderwijs, het winkelcentrum of de fabriek. Mensen die onze dakgoot repareren, onze zieken verzorgen, onze kinderen onderwijzen en onze economie draaiende houden. Die inwoners wil je toch zeker niet kwijt als stad?

▲ **Vijf sociale huurwoningen per dag worden er in 1965 Overvecht gebouwd.** FOTO HET UTRECHTS ARCHIEF

Nou...de afgelopen decennia zijn we stelselmatig bezig om al deze cruciale Utrechters langzaam maar zeker de stad uit te jagen. Door sociale huurwoningen te slo-

pen. Door te weinig nieuwe sociale huurwoningen bij te bouwen. En door sociale huurwoningen die vrijkomen, stukje bij beetje te verkopen.

▲ **Voor een voormalige woningwetwoning in het Utrechtse Overvecht moet je nu al gauw drie ton neertellen.** FOTO AD

Zoals hier aan de Lotysdreef en de Dommeringdreef, waar je voor een voormalige woningwetwoning al gauw drie ton moet neertellen. En wat krijg je dan voor dat geld?

Een oude arbeiderswoning in een stad waar geen loodgieter meer te vinden is die je gootsteen kan onstoppen.
– Paula Swieringa